

Звіт про результати фокус-групового дослідження серед аспірантів ОНП «Право» (ННІ Права)

Фокус-групові дослідження серед аспірантів **Навчально-наукового інституту права** Сумського державного університету, що навчаються за освітньо-науковою програмою «**Право**», проведене 13 квітня 2021 року в онлайн-форматі в рамках реалізації внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Дослідження проводилось Лабораторією виміру якості вищої освіти сумісно з Бюро моніторингу якості вищої освіти з метою вивчення оцінок здобувачами вищої освіти різних складових реалізації освітньої програми.

Модераторами виступили фахівці ЛВ. Формат роботи і запису – платформа Google Meet.

В якості інструменту був застосований розроблений та затверджений у встановленому порядку спеціальний гайд-сценарій, який охоплював важливі для формування загальної оцінки блоки питань: освітню компоненту, якість викладання, наукове керівництво, загальну підтримку освітньої програми.

Збирання даних проводилось методом глибинного колективного інтерв'ю шляхом відеозапису відповідей учасників та учасниць на запитання, що ставилися модератором фокус-групи. Враховувались також окремі зауваження, доповнення або реакції на репліки інших учасників.

Обробка даних виконувалась шляхом розшифрування відеозаписів, а також рукописних записів спостережень і вражень модераторів стосовно емоційної атмосфери, невербальних реакцій учасників, неформального розподілу ролей між учасниками. На основі такої обробки зроблені узагальнені висновки.

Всього в роботі фокус-групи взяли участь **13 осіб**.

1. В цілому учасники/ці фокус - групи досить позитивно оцінюють навчання за даною ОНП і **задоволені** власним вибором програми. Так, відповіді на комплекс запитань: **Чи задоволені Ви власним вибором освітньої програми? Наскільки виправдались Ваші очікування? Можливо – страхи чи сумніви? були однозначно ствердними. Очікування учасників виправдались повністю.**

Більшість респондентів висловлювали задоволення. «Я задоволена, ніяких нарікань немає. Я до цього навчалася в іншому університеті, мені є з чим порівняти, загалом рівень достойний», «Загалом очікування виправдалися. Були певні побоювання на першому курсі стосовно іспитів та дисциплін».

2. Відповіді та репліки учасників свідчать, що більшість респондентів задоволені **власним вибором** освітньої програми і зазначають, що **їх очікування** щодо навчання **виправдались**. **До позитивних сторін ОНП** учасники/ці фокус-групи відносять **систему академічної підтримки та допомогу з боку керівників та викладачів**. «В цілому все добре, наукові керівники допомагають». «Все подобається, нічого поганого виділити не можу».

3. На запитання модератора **Що віднесли б до негативних сторін ОНП і що найбільш розчаровує?** не було однозначних і впевнених відповідей. «Жодних коментарів».

4. На основі обговорення можемо зробити висновок, що **зміст ОНП відповідає науковим інтересам здобувачів і їм цікаво працювати у визначеному напрямку. І обраними темами учасники ці задоволені.**

«Достатньо цікаво, адже я свідомо обирала собі тему роботи, в якій я спеціалізуюся, тому мені це цікаво», «Темою цілком задоволений, я її обирав, науковий керівник мені допомагав практичними порадами і матеріалами. Поки що працюємо в цьому напрямі, нічого змінювати не збираюся».

Окремих коментарів, які дозволили б у майбутньому вносити зміни в програму щодо даного аспекту, не прозвучало.

5. На запитання щодо того, чи **забезпечує ОНП (через окремі дисципліни, консультування, експерименти тощо) повноцінну підготовку до дослідницької діяльності,** учасники відповіли ствердно.

«Всі дисципліни в комплексі гарно працюють». «Ми вчили дисципліни, які допомагають в написанні роботи. Сказати, що було багато дисциплін загального циклу я не можу, вони всі були корисні».

Питання щодо **випадків недобросовісного відношення з боку викладачів,** зокрема, неякісного проведення занять викладачами **не викликало окремого інтересу.**

6. Переважну більшість **запланованих навчальних курсів** аспіранти вважають **цікавими і корисними, а їх кількість - достатньою** для формування загальних компетентностей.

7. Систему **вибору дисциплін** в рамках ОНП учасники загалом оцінюють **позитивно.** «Я закінчила правознавство – бакалаврат, магістратуру, зараз закінчую аспірантуру, мені особисто достатньо тих надбань, які були до цього. Мені спеціальних теоретичних знань було не потрібно, обсяг предметів був достатнім», «Я не пам'ятаю, це було 2 роки тому, але серед вибіркових дисциплін були ті, що мені потрібні».

8. **Не викликало критики питання щодо доступу до обладнання** під час навчання в аспірантурі. «Не має необхідності в спеціальному обладнанні і лабораторіях». «Мені було достатньо. В нинішніх умовах складнощів не виникало, і навряд чи виникнуть».

10. **Досить позитивно** в цілому висловлюються аспіранти про своїх **наукових керівників,** а також і про інших викладачів кафедри - **при формуванні освітньої траєкторії (індивідуального наукового плану), виборі теми дисертації, підготовці наукових публікацій чи тексту дисертації, плануванні стажувань.** **Ця складова ОНП їх повністю задовольняє.**

«Немає нарікань, моментальний зворотній зв'язок, швидке реагування, корегування, немає ніяких претензій», «Жодних проблем і суперечностей не було»; «Максимальна автономія волі, були лише рекомендації і поради від доктора юридичних наук, який має певні знання, на чому сфокусувати увагу, що потрібно взяти за основу пр. підготовці теми. Ніякого тиску при виборі тему не відбувалося», «Керівник з першого курсу допомагав з вибором теми, давав рекомендації, з першої і до останньої статті. Дуже відчувалася допомога і підтримка, не лише як керівника, але й як людини. Керівник – молодець!», «Якби я звернулася до керівника з приводу стажування – допомога була б 100%. Зараз готую заявку на Словаччину, але до керівника ще не зверталася».

11. В обговоренні питання щодо досвіду виконання науково-дослідних тем і задоволеності рівнем залучення до такої роботи участь взяли кілька аспірантів

«Брав участь у написанні публікацій, як спільно так і особисто. Брав участь у підготовці звіту – технічно і інтелектуально», «З 4-го курсу маю досвід написання НДР. Ми з моїм науковим керівником з 3-го курсу співпрацюємо, завдяки йому я є виконавцем 3 науково-дослідних робіт, маю можливість безкоштовно публікувати свої наукові праці. Моя дисертація стосується кафедральної теми», «Мені здається аспірантів відбирають відповідно до теми НДР», «Можливість залучення до таких робіт є у нас на кафедрі, немає жодних перепон, є питання відповідності теми наукового дослідження. А загалом складнощів немає, це буде тільки на користь і аспірантам, і авторам держбюджетної програми»,

Отже, за оцінками аспірантів, впливають на рівень залучення до виконання науково-дослідних робіт - **це співпадіння тематики кафедри і власних дисертаційних інтересів аспірантів**. З боку одного з учасників була висловлена пропозиція про необхідність більше інформувати аспірантів про такі можливості.

12. Щодо досвіду академічної мобільності, участі у міжнародних конференціях, публікаціях тощо, спілкування у форматі фокус-групи дало досить неочікувані результати – перш за все зосередження на публікаціях і ролі наукового керівника.

Мають досвід академічної мобільності – 2 особи, міжнародні публікації є у 6 осіб. «Можливо керівник думає інакше, але якщо оцінювати мою власну мотивацію і вклад керівника у участь в академічній мобільності, то 50 на 50», «Керівник більше доклав зусиль та бажання до створення міжнародних публікацій, 80 на 20%», «Це більше заслуга керівника. Аспірант відкладає ці публікації на 3-4 курс, пізніше. А керівник заставляє робити це раніше», «Я трішки відкладала на потім, науковий керівник підштовхував. На роботі вільного часу не було, вдома є справи. Інформації про можливості достатньо, але я повністю занята, йде пролонгація», «Я відкладала до 2 курсу, зараз подала заявку, який результат буде ще не знаю», «По роботі не маю можливості відлучатися, але одногрупниці їздили, їм це дуже було корисним», «2 заявки я подав, 2 готуються, триває подальший пошук».

Отже, за словами учасників, це питання завжди у колі уваги – якщо не самих аспірантів, то наукових керівників. А стримують не мовні чи матеріальні чинники, а саме сімейні обставини та паралельна робота. Самі ж аспіранти добре поінформовані.

Підсумки:

13. Що особисто вважають основним результатом навчання за даною програмою (питання комплексне, і в ході обговорення уточнювалось: Чи були ознайомлені з загальними результатами на період вступу? Чи змінилась оцінка? Чи обрали б заново цю програму, якби була така можливість?)

«Мета була написати і захистити роботу», «Комунікативні зв'язки з викладачами, оскільки магістратуру я закінчила давненько, і відвикла від навчального процесу, спілкування з науковою спільнотою, з викладачами», «Написання роботи, напевно трохи по-інакшому я зрозуміла як дивитися на роботу в теоретичному аспекті, бо я більше практик. Мене науковий керівник направляє більш на теорію, і я тепер розумію як робити юридичний аналіз не лише з практичної складової», «Написане дисертаційне дослідження, публікацій вистачає, наступна ціль захист», «Є міжнародні публікації, участь у держбюджетних програмах», «Написання методичних рекомендацій з правознавства, співавторство в підручниках, написання роботи».

Знову обрали б цю освітню програму 100% учасників.

14. Чи вдалось отримати, здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності? (або – для молодших курсів – чи бачать такі перспективи?)

«Мені ще рано себе оцінювати, але серед студентів, яким я викладаю і колег нарікань не має». « Без сумніву, я краще стала розуміти сферу своєї діяльності. Це дуже важливо для професійного росту». «Про навички, які отримав – поки що не можу сказати. Працюю».

15. Чи вплинули на висловлену оцінку форми і методи навчання та викладання? Чи більше вплинуло наукове середовище, умови для дослідницької діяльності? Які інші чинники вплинули?

«По-перше, робота з науковим керівником, який постійно допомагає, підтримує, спрямовує. Була низка дуже цікавих предметів, які багато чого нового дали. Методику викладання цих викладачів намагаюся запозичити», «Хочу виокремити роботу з науковим керівником, адже створені всі необхідні умови для успішного написання дисертації і наукової роботи».

По завершенню основного обговорення учасникам/цям пропонувалось висловитись стосовно того, на які питання (в рамках обговорюваної теми) їм самим хотілось би відповісти.

Таких не прозвучало. При цьому самі учасники позитивно оцінили дискусію, що відбулась, вважають її корисною.